

• ANALİZ

Kızıldeniz’de Yeni Bir Güvenlik Mimarisi mi?

Tunç Demirtaş

KIZILDENİZ'DE YENİ BİR GÜVENLİK MİMARİSİ Mİ?

TUNÇ DEMİRTAŞ

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-77-4

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

İTTİFAKI BÖLGESEL MİMARİ İÇİNDE KONUMLANDIRMAK | 10

JEOPOLİTİK OKUMA: DÖRT KIRILMA | 15

ABD’NİN SEÇİCİ GERİ ÇEKİLMESİ VE DOSYA AYRIŞTIRMASI | 19

İRAN BOYUTU VE ÇEVRELENME ALGISI | 22

BÖLGESEL VE KÜRESEL SİSTEMLERE YANSIMALAR | 23

TÜRKİYE: YAPISAL ASİMETRİ VE KONJONKTÜREL PRAGMATİZM | 25

SENARYOLAR VE GÖSTERGE TAKİBİ | 28

SONUÇ | 29

Bu analiz, Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı'nın bölgesel güvenlik mimarisindeki yerini, ABD'nin rol değişiminin ittifak üzerindeki etkilerini, İran boyutunu, operasyonel kapasite sorunlarını ve Türkiye'nin yeni güvenlik denklemindeki konumunu incelemektedir.

ÖZET

30 Temmuz 2026'da Riyad'da ilan edilen Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 14 kurucu üyeyle kurulmuştur. Analiz bu yapının sadece Husi tehdidine bir yanıt olmadığını aynı zamanda Eylül 2025'ten beri örülen daha geniş bir bölgesel güvenlik ağının (Suudi-Pakistan savunma anlaşması, Türkiye-Mısır askeri çerçevesi, R4 [Regional Four] platformu) kurumsallaşmış çıktısı olduğunu savunuyor. 7 Ağustos 2026'da Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan arasında imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması bu ağa bağlayıcı bir kolektif savunma omurgası kazandırmıştır. Ancak imzadan iki gün sonra Cizan'daki Aramco tesisine yönelik Husi saldırısına kolektif bir yanıt gelmemesi kurumsal yoğunluk ile operasyonel kapasite arasındaki mesafeyi görünür kılmıştır.

Analiz dört ana eksen üzerinden ilerlemektedir: (i) ittifakın R4 çerçevesi, tarihsel öncülleri (Cibuti Davranış Kuralları, Riyad Konseyi) ve örtüşen yapılar ağı içindeki konumu, (ii) liderliğin ABD'den bölgesel aktörlere kayması, tehdidin niteliğinin değişmesi (Husilerin artık doğrudan Suudi ihracatını hedeflemesi), krizin ölçülebilir maliyeti (Süveyş trafiği ve gelirlerinde büyük düşüş) ve geniş ancak sığ katılım haritası, (iii) ABD'nin "seçici geri çekilme" tezinin üç noktada düzeltilmesi; Washington'ın tırmandırma tekeli korurken yatıştırma işlevini bölgeye devretmesi ve bu durumun Nixon Doktrini benzetmesiyle birlikte ele alınması, (iv) İran'ın çevrelenme algısı ve dolaylı yanıt olasılığı.

Analiz Türkiye özelinde ise Ankara'nın Mekke Anlaşması'yla NATO dışında üstlendiği ilk "5. madde benzeri" yükümlülüğe dikkat çekmektedir. Bunu da Somali'deki enerji/denizcilik/uzay yatırımları üzerinden jeoekonomik çıkar, dosya ayrıştırma pratiği ve dört denge noktası (İran ile ilişkiler, Birleşik Arap Emirlikleri'nin [BAE] dışarıda kalışı, operasyonel katılım sınırı ve Mısır ile komuta yakınlığı) ile temellendirmektedir.

Sonuç bölümü dört senaryo (kurumsallaşma, sembolik donma, kinetik dönüşüm ve diplomatik yumuşama) sunmaktadır. En olası güzergahın "kurumsal olarak yoğun, operasyonel olarak seçici" bir karma olduğunu öngörmektedir. Analiz, Kızıldeniz'de asıl onarılması gerekenin kabiliyetten ziyade güven olduğunu vurgulayarak bu modelin Malakka örneğiyle paralel biçimde diğer dar geçitlere yayılıp yayılamayacağı sorusuyla kapanmaktadır.

GİRİŞ

Suudi Basın Ajansı'nın 30 Temmuz 2026 tarihli duyurusuna göre kurucu devletler, Riyad'daki toplantının ardından Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı'nın kuruluşuna ilişkin ortak bir bildiri yayımlamıştır. Bildiride ittifakın amacı sey-rüsefer serbestisinin korunması, uluslararası ticaret güzergahları ve enerji tedarik hatlarının güvenliğinin sağlanması olarak tanımlanmış; yapının savunma amaçlı olduğu, herhangi bir ülke veya örgütü hedef almadığı ve uluslararası hukuka bağlı olduğu vurgulanmıştır.¹ Riyad'daki hazırlık toplantısına 43 ülkenin genelkurmay başkanı veya temsilcisi ile Avrupa Birliği'nin (AB) Krallık nezdindeki delegasyonu katılmış, görüşmelere toplam 51 ülke ve kuruluş davet edilmiştir.² Türkiye'nin de arasında yer aldığı kurucu üye sayısı ise 14'tür.³

Bu yapının kurumsal çatısı ilan edilmiş ancak kuvvet katkıları, angajman kuralları ve ABD'nin statüsü belirsiz kalmıştır. Yani yapı kağıt üzerinde bir kurum,

1 "Founding States Issue Joint Declaration on Establishing Multinational Maritime Defense Alliance", Suudi Basın Ajansı, 30 Temmuz 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.spa.gov.sa/en/N2644911>.

2 "Saudi Arabia Proposes 43-Nation Maritime Defence Coalition in Red Sea", The National, 30 Temmuz 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.thenationalnews.com/news/mena/2026/07/30/saudi-arabia-proposes-43-nation-maritime-defence-coalition-in-red-sea>; "43 Countries Join Saudi-Led Multinational Maritime Defense Coalition", Arab Times, 30 Temmuz 2026.

3 "Founding Members Approve Saudi-Led Maritime Defense Alliance to Safeguard Red Sea, Bab al-Mandab and Gulf of Aden", Saudi Gazette, 30 Temmuz 2026; "Kızıldeniz için Çok Uluslu Koalisyon Hazırlığı: Türkiye de Destek Verdi", NTV, 31 Temmuz 2026.

sahada ise henüz bir niyet beyanı olarak bulunmaktadır. Girişimin bağlamı Temmuz 2026 boyunca tırmanan Yemen krizi olarak görünmektedir. 3 Temmuz'da İran'a ait bir uçağın Sana Havalimanı'na inişiyle başlayan gerilim, 13 Temmuz'da havalimanı pistinin vurulması ve Husilerin Abha Havalimanı'na füze saldırısıyla derinleşmiştir.⁴ 20 Temmuz'da Husiler Suudi Arabistan'a yönelik deniz ablukası ilan etmiştir.⁵ Bunu, Suudi tankerlerine yönelik saldırılar, Koalisyonun Hudeyde'ye karşı hava harekatı ve 25 Temmuz'da Husilerin Cizan ile Yenbu'daki Aramco tesislerini hedef alması izlemiştir.

Bu değerlendirme 11 Ağustos 2026 itibarıyla mevcut açık kaynaklara dayanmaktadır. Kuruluş bildirisinin üzerinden geçen kısa süre tabloyu iki yönden değiştirmiştir. Birincisi 7 Ağustos 2026'da Mekke'de Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan arasında imzalanan Ortak Savunma Anlaşması, Ocak 2026'dan beri taslak halinde bulunan üçlü düzenlemeyi bağlayıcı bir kolektif savunma taahhüdüne dönüştürmüş ve deniz ittifakının içine yerleştiği ağı siyasi-askeri bir omurga kazandırmıştır.⁶ İkincisi anlaşmanın imzalanmasından iki gün sonra Husilerin Cizan'daki Aramco rafinerisine düzenlediği insansız hava aracı (İHA) saldırısına imzacı devletlerden kolektif bir yanıt gelmemesi, kurumsal yoğunlaşma ile saha davranışı arasındaki mesafeyi görünür kılmıştır.⁷ Analiz boyunca bu iki gelişme deniz ittifakının kendi parametreleriyle birlikte ele alınmaktadır.

TABLO 1. İTTİFAKIN TEMEL PARAMETRELERİ

İlan	30 Temmuz 2026, Riyad: Kurucu devletlerin ortak kuruluş bildirisi
Hazırlık Toplantısı	43 ülkenin genelkurmay başkanı veya temsilcisi ile AB delegasyonu toplantıya katıldı; toplam 51 ülke ve kuruluş davet edildi.
14 Kurucu Üye	Suudi Arabistan, Türkiye, Mısır, Pakistan, Katar, Kuveyt, Bahreyn, Ürdün, Yemen, Sudan, Cibuti, Somali, Bangladeş, Nijerya
Kurumsal Organlar	Daimi Karargah, Ortak Komuta, Komuta Kontrol Merkezi, Ortak Deniz Harekat Merkezi ve Genel Sekretarya: Kurumsal organların tamamı Suudi Arabistan'da yer alacaktır.
Coğrafi Kapsam	Kızıldeniz, Babülmendep Boğazı, Aden Körfezi
Beyan Edilen Nitelik	Savunma amaçlı olduğu, herhangi bir ülke veya örgütü hedef almadığı, uluslararası hukuk, devlet egemenliği ve seyrüsefer serbestisine bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

Kaynak: "Founding States Issue Joint Declaration on Establishing Multinational Maritime Defense Alliance", Suudi Basın Ajansı, 30 Temmuz 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.spa.gov.sa/en/N2644911>; "Founding Members Approve Saudi-Led Maritime Defense Alliance to Safeguard Red Sea, Bab al-Mandab and Gulf of Aden".

4 Edanur Karakoç, "Yemen'de İran Uçağı Krizi ve Husiler-Suudi Arabistan Gerilimi (Temmuz, 2026)", KÜRE Dijital Ansiklopedi, 20 Temmuz 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://kureansiklopedi.com/en/detay/yemen-de-iran-ucagi-krizi-ve-husiler-suud-bd5d9211>.

5 Mohammad Sio, "Yemen's Houthis Declare Maritime Blockade on Saudi Arabia", Anadolu Ajansı, 20 Temmuz 2026; Karakoç, "Yemen'de İran Uçağı Krizi ve Husiler-Suudi Arabistan Gerilimi".

6 "Türkiye, Saudi Arabia, Pakistan Sign Joint Defence Agreement: What's in It?", Al Jazeera, 7 Ağustos 2026; "Saudi Arabia, Pakistan and Türkiye Sign Defence Deal amid Regional Turmoil", Al Jazeera, 7 Ağustos 2026.

7 "Fire Extinguished at Aramco Facility in Jizan, Saudi Arabia Says", Reuters, 9 Ağustos 2026; Dmytro Shumlianskyi, "Allies Yet to Respond to Houthi Attack on Saudi Arabia after Defense Pact", MILITARNYI, 9 Ağustos 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://militarnyi.com/en/news/allies-yet-to-respond-to-houthi-attack-on-saudi-arabia-after-defense-pact>.

İTTİFAKI BÖLGESEL MİMARİ İÇİNDE KONUMLANDIRMAK

R4 ÇERÇEVESİ VE ÖRTÜŞEN ÜYELİK

Deniz ittifakı yalnızca Husi tehdidine verilen bir yanıt olarak okunduğunda yanlış ölçeklendirilme riski taşımaktadır. Yapı, Eylül 2025'ten itibaren kurulan bir düzenlemeler ağına parçasıdır ve bu ağın siyasi üst katmanını R4 oluşturmaktadır. Suudi Arabistan, Pakistan, Mısır ve Türkiye'den oluşan grup 21 Haziran 2026'da Kahire'deki dördüncü toplantısında R4 adını resmen benimsemiş ve ilk ortak bildirisini yayımlamıştır.⁸ Grubu yapılandırılmış diyalog, stratejik istişare ve politika koordinasyonu için bir platform olarak tanımlayan bu bildiri kolektif savunma taahhüdü içermemektedir.⁹

R4'ün normatif gündemi İsrail-Filistin sorununda iki devletli çözüm, devletlerin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı, milislere devlet desteğinin sonlandırılması, yayılmacı veya güç yansıtma amaçlı kuvvet kullanımından vazgeçilmesi olarak dört başlıkta toplanmaktadır.¹⁰ Bu çerçeveleme işlevseldir. Kısacası İran'ı hasım ilan etmeden bir güvenlik diyalogu önerme imkanı sağlamaktadır. Böylece Mısır, Türkiye ve Pakistan'ın İran karşısı bir bloka çekilme endişesini yatıştırmaktadır.

R4'ün dört üyesi de deniz ittifakının kurucu devletleri arasında yer almaktadır. Buna karşılık BAE her iki yapının da dışında kalmıştır. Bu örtüşme, deniz ittifakının bağımsız bir girişimden ziyade R4 ekseninde şekillenmeye başlayan bölgesel güvenlik mimarisinin ilk kurumsallaşmış çıktılarından biri olarak değerlendirilebileceğine işaret etmektedir. Bu çerçevede bölgesel ayrışmanın mezhepsel veya etnik kimliklerden ziyade devletlerin geliştirdiği güvenlik ortaklıkları ve jeopolitik hizalanmalar üzerinden şekillendiği görülmektedir.¹¹

Mekke Ortak Savunma Anlaşması bu tabloya yeni bir katman eklemiştir. R4'ün dört üyesinden üçü artık birbirine bağlayıcı bir kolektif savunma taahhüdüyle bağliken Mısır ise aylardır sürdürülen dörtlü güvenlik istişarelerine katılmasına rağmen imzacılar arasında yer almamıştır. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Kahire'nin anlaşmaya hareket aşamasında dahil olmasının beklendiğini belirtmiştir.¹²

8 R4 Ortak Bildirisi, Dördüncü İstişare Toplantısı, Kahire, 21 Haziran 2026, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Pakistan Dışişleri Bakanlığı ortak metni; "R4 Foreign Ministers Meet in Cairo to Review Efforts for Regional De-escalation", *Saudi Gazette*, 21 Haziran 2026.

9 R4 Ortak Bildirisi, 21 Haziran 2026.

10 Yasmine Farouk, "Can a New Initiative Help the Gulf Region Escape the U.S.-Israel-Iran Trap?", International Crisis Group, 20 Temmuz 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://www.crisisgroup.org/cmt/middle-east-north-africa/egypt-pakistan-saudi-arabia-turkiye/can-new-initiative-help-gulf-region-escape-us-israel-iran-trap>.

11 BAE'nin dışarıda kalışı İsrail ile hizalanma, Müslüman Kardeşler konusundaki tutum ve Ocak 2026'daki silah tedariki kopuşuyla açıklayan bir kaynak için bkz. Anchal Vohra, "The Middle East Has a New Saudi-Led Axis with Qatar, Turkey, Pakistan, and Egypt-but Not the UAE", *Foreign Policy*, 1 Temmuz 2026.

12 Dışişleri Bakanı Fidan'ın açıklaması için bkz. "Turkey Expects Egypt to Join New Regional Defence Alliance", *Gulf News*, 8 Ağustos 2026.

Dolayısıyla R4, deniz ittifakında dört üyesiyle birlikte temsil edilirken savunma taahhüdü düzeyinde ise şimdilik iki hızlı bir yapı görünümü kazanmıştır.

TARİHSEL ARKA PLAN: KIZILDENİZ'DE YARIM KALMIŞ GİRİŞİMLER

Deniz ittifakının niteliğini değerlendirebilmek için Kızıldeniz'de kolektif güvenlik fikrinin yeni olmadığını hatırlamak gerekmektedir. 1970'lerde başta Sudan olmak üzere kıyıdaş devletler Kızıldeniz'in ayırım gözetmeksizin herkesin geçişine açık ticari ve ekonomik bir damar olarak kalması ilkesi etrafında bir mutabakat arayışına girmiştir. Ancak bu arayış uygulanabilir bir düzenlemeye dönüşmemiş; Soğuk Savaş bölünmeleri, Afrika Boynuzu'ndaki savaşlar ve Somali'nin o dönemdeki çöküşü girişimi zeminiz bırakmıştır.¹³

Kurumsallaşma çabaları sonraki dönemde de sürmüştür. 2009 tarihli Cibuti Davranış Kuralları, 2017 tarihli Cidde Değişikliği ile korsanlığın ötesine geçerek sınır aşan deniz suçlarını da kapsayacak biçimde genişletilmiş; sağlam bir hukuki çerçeve, bilgi paylaşım mekanizmaları ve eğitim programları üretmiştir. Buna karşılık harekete geçme ve etki üretme kapasitesinden ise yoksun kalmıştır. 6 Ocak 2020'de Riyad'da imzalanan Kızıldeniz ve Aden Körfezi Kıyıdaş Arap ve Afrika Devletleri Konseyi kurucu şartı ise sekiz üyesiyle doğru yönde atılmış bir adım olmuş ve bakanlar konseyi şartı Temmuz 2021'de onaylamıştır. Ancak konsey; icra organı, komuta kontrol düzenlemesi ve hareket merkezi bulunmayan, büyük ölçüde kağıt üzerinde bir eş güdüm gövdesi olarak kalmıştır.¹⁴

Bu birikim, Kızıldeniz'in onlarca yıl boyunca birbirini tamamlamayan iki eksik model arasında salındığını göstermektedir. Bölgesel model, anlaşma imzalamak ve bildiri yayımlamakla yetinip harekete geçebilecek kurumları kurmamış; bölge dışı model ise kabiliyet üretmiş ancak bölgesel sahiplenme ve bölgenin katkısından yoksun kalmıştır. Bu ikinci modelin başlıca örnekleri 2008'den beri süren AB'nin Atalanta Operasyonu, 2022'de kurulan Birleşik Görev Gücü 153, Aralık 2023'te başlatılan Refah Muhafızı Operasyonu ve Şubat 2024'te devreye giren ASPIDES'tir. Uyumsuzluğun kendisi güvensizliğin sürmesine imkan tanımıştır.¹⁵ Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakının iddiası tam olarak bu boşluğu kapatmaktır. Kuruluş bildirisinin hedefleri saymadan önce hangi kurumların kurulacağını tanımlaması, bölgenin Kızıldeniz güvenliğine yaklaşımında ilk kez görülen bir sıralamadır.¹⁶

¹³ Amgad Fareid Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges", Al Majalla, 8 Ağustos 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://en.majalla.com/node/332420/politics/red-sea-defence-alliance-opportunities-and-challenges>.

¹⁴ Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

¹⁵ Bölge dışı düzenlemelerin dökümü için bkz. Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

¹⁶ Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

ÖRTÜŞEN YAPILAR AĞI

Ağın askeri çekirdeğini Eylül 2025 tarihli Suudi Arabistan-Pakistan Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması oluşturmaktadır. Anlaşma NATO'nun 5. maddesine benzer bir kolektif savunma hükmü içerirken nükleer boyutu ise muğlak bırakmaktadır.¹⁷ Sanayi ayağını Şubat 2026'da Kahire'de imzalanan Türkiye-Mısır Askeri Çerçeve Anlaşması,¹⁸ siyasi genişlemeyi de Ocak 2026'dan beri taslak halinde bulunan Türkiye-Pakistan-Suudi Arabistan üçlü savunma anlaşması temsil etmiştir.¹⁹ Bu taslak 7 Ağustos 2026'da Mekke Ortak Savunma Anlaşması adıyla imzalanmış ve ağın en üst düzeydeki bağlayıcı halkası haline gelmiştir.²⁰ Kuveyt'in Pakistan ile 2023'te imzaladığı savunma iş birliği anlaşmasını Temmuz 2026'da onaylaması ise ağın ikili hatlarının genişlemeye devam ettiğini göstermektedir.²¹

Tablo 2'nin ortaya koyduğu örüntü bölgesel mimarinin sabit bloklar halinde olmayıp üst üste binen ortaklıklar halinde kurulmakta olduğudur. Bu yapı devletlere manevra alanı sunmakla birlikte bölgesel krizleri daha karmaşık ve yönetilmesi daha zor hale getirmektedir.²² Kolektif savunma yükümlülüğü 7 Ağustos 2026'ya kadar yalnızca Suudi Arabistan-Pakistan ikilisinde mevcutken Mekke Anlaşması bu yükümlülüğü Türkiye'yi de kapsayacak biçimde genişletmiştir. Ağın geri kalanı ise istişari veya işlev odaklı olmayı sürdürmektedir. Deniz ittifakı ise bu ağ içinde ilk kez daimi komuta ve sekretarya organlarına sahip olduğu için nitel bir eşği temsil etmektedir.

MEKKE ORTAK SAVUNMA ANLAŞMASI VE DENİZ İTTİFAKIYLA İLİŞKİSİ

7 Ağustos 2026'da Mekke'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Suudi Velihaht Prensi ve Başbakanı Muhammed bin Selman ile Pakistan Başbakanı Şahbaz Şerif tarafından imzalanan Ortak Savunma Anlaşması, üç devletten herhangi birine yönelik silahlı saldırının üçüne birden yapılmış sayılacağını hükme bağlamıştır. Ortak açıklamada anlaşmanın amacı, her türlü saldırganlığa karşı kolektif caydırıcılığın güçlendirilmesi ve savunma iş birliğinin bütün boyutlarıyla derinleştirilmesi olarak tanımlanmıştır.²³ Anlaşma, Eylül 2025 tarihli Suudi Ara-

17 Naade Ali ve Marvin G. Weinbaum, "Pakistan's Strategic Defense Pact with Saudi Arabia: A New Security Architecture in the Wider Middle East", Middle East Institute Analysis, 8 Ekim 2025.

18 "Egypt and Turkey Sign Framework Military Agreement in Cairo", Middle East Monitor, 5 Şubat 2026.

19 Tim Chattell, "Talk of a Turkish Military Alliance with Saudi Arabia and Pakistan Reflects Ankara's Opportunistic 'Hedging' Strategy", Chatham House, 30 Ocak 2026.

20 "Türkiye, Saudi Arabia, Pakistan Sign Joint Defence Agreement: What's in It?".

21 "Kuwait Ratifies Defense Cooperation Agreement with Pakistan", Middle East Monitor, 27 Temmuz 2026.

22 Alex Vatanka'dan aktaran Daud Khattak, "How the Iran War is Changing Security Dynamics in the Middle East", RFE/RL, 29 Temmuz 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://www.rferl.org/a/iran-war-security-dynamics-middle-east-pakistan/33816861.html>.

23 "Türkiye, Saudi Arabia, Pakistan Sign Joint Defence Agreement: What's in It?".

bistan-Pakistan Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması'nın üzerine kurulmuş ve aynı taahhüdü Türkiye'yi de kapsayacak biçimde genişletmiştir.

TABLO 2. DENİZ İTTİFAKINI ÇEVRELEYEN BÖLGESEL DÜZENLEMELER AĞI			
Yapı	Tarih	Nitelik	Deniz İttifakıyla İlişkisi
Suudi Arabistan-Pakistan Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması	Eylül 2025	İkili anlaşma; NATO'nun 5. maddesi benzeri kolektif savunma hükmü niteliğindedir. Nükleer boyut kasıtlı olarak muğlak bırakılmış görünümündedir.	Mimarinin askeri çekirdeği; her iki taraf da kurucu üye
Türkiye-Mısır Askeri Çerçeve Anlaşması	Şubat 2026	İkili anlaşma; 350 milyon dolarlık paket (130 milyon dolar hava savunma, 220 milyon dolar Mısır'da endüstriyel yatırım)	İki kurucu üye arasındaki sanayi ayağı; Temmuz 2026'da İHA karşıtı ortak tatbikat
Mekke Ortak Savunma Anlaşması (Türkiye-Pakistan-Suudi Arabistan)	7 Ağustos 2026	Üçlü kolektif savunma anlaşması; birine yönelik silahlı saldırı üçüne yapılmış sayılır. Bakanlar komitesi ve Suudi Arabistan merkezli sekretarya öngörülmektedir. Tamamlayıcı kapasiteler mantığı geçerlidir: Suudi finansmanı, Pakistan caydırıcılığı, Türk savunma sanayii.	Deniz ittifakının kara ve hava muadili; üç imzacı da kurucu üye. Mısır'ın hareket aşamasında katılması beklenmektedir.
R4	21 Haziran 2026	Suudi Arabistan, Pakistan, Mısır ve Türkiye. Gayriresmi istişare çerçevesi olup kolektif savunma taahhüdü içermez.	Deniz ittifakının siyasi üst katmanı; dört üyesinin tamamı kurucu. Üç üyesi Mekke Anlaşması'nın da tarafıdır.
Kuveyt-Pakistan savunma iş birliği anlaşması	İmza 2023, onay Temmuz 2026	Eğitim, istihbarat paylaşımı, kapasite inşası bulunmaktadır. Kolektif savunma hükmü yoktur.	İki kurucu üye arasındaki ikinci hat
Barış Kurulu (Board of Peace)	2025 sonrası	Gazze sürecine ilişkin ABD öncülüğünde kurulan yapı	R4'ün dördü de üye; işlevi Washington'ı süreçte tutmak
Cibuti Davranış Kuralları ve Cidde Değişikliği	2009/2017	Hukuki çerçeve, bilgi paylaşımı ve eğitim programı üretmiştir. İcra kapasitesi yoktur.	Deniz ittifakının doldurmayı iddia ettiği kurumsal boşluğun emsali
Kızıldeniz ve Aden Körfezi Kıyıdaş Devletler Konseyi	Şart 6 Ocak 2020, onay Temmuz 2021	Sekiz kıyıdaş Arap ve Afrika devleti. İcra organı, komuta kontrol düzenlemesi ve hareket merkezi yoktur. Suudi Arabistan ile Mısır arasındaki liderlik rekabetinin geleneksel alanı.	Yetki örtüşmesi ve kurumsal rekabet riski
Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı	30 Temmuz 2026	On dört kurucu üye; daimi organlarla donatılmış ilk yapı	Ağın kurumsallaşmış deniz ayağı

Kaynak: Middle East Institute, Middle East Monitor, Chatham House, International Crisis Group, Al Majalla, Al Jazeera ve Saudi Gazette kaynaklarından derlenmiştir.

Anlaşma, kurumsal tasarım bakımından NATO'daki muadiline benzeyen bir Bakanlar Komitesi ile Suudi Arabistan'da konuşlanacak bir Sekretarya öngörmekte olup harekate ilişkin ayrıntıların komitenin ilk toplantısında belirlenmesi planlanmaktadır. Dışişleri Bakanı Fidan anlaşmayı teknik olarak NATO'nun 5. maddesine benzeterek bir saldırı halinde verilecek desteğin kapsamı, biçimi ve

formatının istişareyle kararlaştırılacağını belirtmiştir.²⁴ Pakistan tarafı ise anlaşmanın tamamen savunma amaçlı olduğunu ve diğer bölge ülkelerine açık bulunduğunu vurgulamıştır.²⁵

Anlaşmanın niteliğine ilişkin değerlendirmeler ise ayrılmaktadır. Bir görüşe göre metin, NATO ile kıyaslanabilir bir karşılıklı savunma paktından ziyade üç bölgesel güç arasında stratejik, askeri ve savunma sanayii koordinasyonunu sıkılaştıran bir çerçevedir. Buna eklenen bir hatırlatma, Suudi Arabistan'ın Pakistan'la 2025'ten ve Körfez İş Birliği Konseyi üyeleriyle 2000'den beri karşılıklı

savunma taahhüdüne sahip olduğu ancak bunların hiçbirinin NATO'nun 5. maddesiyle ilişkilendirilen türde bir yanıt üretmediğidir.²⁶ Buna karşılık Pakistan'ın ABD/İsrail-İran savaşı sırasında Suudi Arabistan'a bir filo, hava savunma unsurları ve binlerce asker konuşlandırması, taahhüdün tamamen kağıt üzerinde kalmadığını göstermektedir.²⁷

Mekke Anlaşması'nın deniz ittifakıyla ilişkisi iki düzeyde kurulmaktadır. İşlev düzeyinde iki yapı birbirini tamamlamaktadır. Mekke Anlaşması kara, hava ve caydırıcılık boyutlarını; deniz ittifakı da Kızıldeniz-Babülmendep-Aden Körfezi hattındaki işlevsel deniz güvenliğini üstlenmektedir. Coğrafya düzeyinde ise her iki yapının sekreteryası ve karar organları Suudi Arabistan'da konuşlanacaktır. Bu durum Riyad'ı bölgesel güvenlik mimarisinin kurumsal merkezi haline getirmekte, buna karşılık deniz ittifakının

ortak komutasının Mekke Anlaşması'nın siyasi şemsiyesi altında mı yoksa ondan bağımsız mı işleyeceği sorusunu açık bırakmaktadır. Yetki sınırlarının çizilmemesi kısa vadede esneklik sağlasa da orta vadede iki sekreteryası arasında mükerrerlik riski taşımaktadır.

Anlaşmanın ilk sınavı imzadan iki gün sonra yaşanmıştır. 9 Ağustos 2026'da Husiler günlük 400 bin varil ham petrol işleyen Cizan'daki Aramco rafinerisine İHA ile saldırdıklarını açıklamıştır. Suudi Enerji Bakanlığı tesiste çıkan yangının söndürüldüğünü ve can kaybı yaşanmadığını bildirmiştir. Saldırı aynı tesisin Temmuz sonundaki vuruluşunun ardından faaliyetine ara vermesinden kısa süre sonra gerçekleşmiştir. İmzacı devletlerden bu saldırıya karşılık kolektif bir yanıt gelmemiştir.²⁸ Bu sonuç, anlaşmanın otomatik bir askeri karşılık vermek yerine

²⁴ “Dışişleri Bakanı Fidan: Mekke Anlaşması, Bize Saldırmayan Hiçbir Ülke Hedefimizde Değil”, Anadolu Ajansı, 8 Ağustos 2026.

²⁵ “Pakistan Says New Defense Pact with Saudi Arabia and Turkey is ‘Purely Defensive’ and Open to Others”, PBS News, 8 Ağustos 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://www.pbs.org/newshour/world/pakistan-says-new-defense-pact-with-saudi-arabia-and-turkey-is-purely-defensive-and-open-to-others>.

²⁶ Allison Minor, Michael Kugelman ve Rich Outzen'in değerlendirmeleri için bkz. “Why Saudi Arabia, Pakistan, and Turkey Just Signed a Defense Pact”, Atlantic Council, 7 Ağustos 2026.

²⁷ Asif Shahzad, Saad Sayeed ve Mubasher Bukhari, “Pakistan Deploys Jet Squadron, Thousands of Troops to Saudi Arabia during Iran War”, Reuters, 18 Mayıs 2026.

²⁸ “Fire Extinguished at Aramco Facility in Jizan, Saudi Arabia Says”.

**Dışişleri Bakanı
Fidan Mekke
Anlaşması'nı teknik
olarak NATO'nun
5. maddesine
benzeterek bir
saldırı halinde
verilecek desteğin
kapsamı, biçimi ve
formatının istişareyle
kararlaştırılacağını
belirtmiştir.**

kapsamı istişareyle belirlenecek bir destek yükümlülüğü öngördüğü için şaşırtıcı görülmemektedir. Ancak vaka, bu analizin merkezindeki gerilimi küçük ölçekte tekrar etmektedir. Nitekim bölgesel mimaride kurumsal yoğunluk, operasyonel yanıt kapasitesinden daha hızlı birikmektedir.

JEOPOLİTİK OKUMA: DÖRT KIRILMA

GÜVENLİĞİ KİM SAĞLIYOR? LİDERLİĞİN YER DEĞİŞTİRMESİ

Karşılaştırma noktası Aralık 2023'te ABD öncülüğünde kurulan Refah Muhafızı Operasyonu'dur. Bu girişimin en dikkat çekici yönü ise Kızıldeniz'den en fazla etkilenen iki ülkenin –yani Suudi Arabistan ve Mısır'ın– yapıya resmen katılmamasıdır. Riyad açısından temel neden Husilerle sürdürülen ateşkes sürecini riske atmamak iken Kahire açısından ise girişimin Gazze bağlamına eklenmesinden kaynaklanan siyasi maliyettir.²⁹ Günümüzde her iki ülke de yeni ittifakın kurucuları arasında yer almaktadır.

Ancak bu tersine dönüşü ABD'siz bir bölgesel güvenlik ittifakı olarak okumak yanıltıcı olacaktır. Zira Washington katılımını henüz teyit etmemiştir. Suudi Arabistan Savunma Bakanı Prens Halid bin Selman 27-29 Temmuz arasında Trump ve JD Vance ile yaptığı acil görüşmede tırmanmaya karşı olmakla birlikte kendilerini savunmaya da hazır olduklarını ve Husi meselesini ABD müdahalesi olmadan yönetebileceklerini iletmiştir.³⁰ Buradaki asıl dönüşüm otonomiden ziyade hiyerarşideki konum değişikliğidir. Riyad, Amerikan güvenlik şemsiyesinden çıkmak yerine bu şemsiyenin altında karar verici konuma yerleşmek istemektedir.

TEHDİDİN NİTELİĞİ

2023-2024 döneminde Husi saldırıları ağırlıklı olarak İsrail bağlantılı ve Batılı ticari gemilere yönelik gerçekleşmiştir. Bu saldırıların işlevi de büyük ölçüde sembolik ve ideolojik olmuştur. 20 Temmuz 2026'daki abluka ilanı ise bu mantığı değiştirmiştir. Husiler artık doğrudan Suudi Arabistan'ın enerji ihracat kapasitesini hedeflemektedir.³¹

Bu değişimin stratejik ağırlığı iki boğazın eş zamanlı olarak risk altına girmesinden kaynaklanmaktadır. ABD-İran çatışması nedeniyle Hürmüz Boğazı'ndan geçişlerin fiilen durması, Suudi ihracatını Kızıldeniz'deki Yanbu Limanı'na yöneltmiştir. Husi ablukası tam bu ikinci çıkış kapısını baskı altına almaktadır.

²⁹ Farouk, "Can a New Initiative Help the Gulf Region Escape the U.S.-Israel-Iran Trap?"

³⁰ Görüşmeye ilişkin bilgiler ABD haber kuruluşu Axios'a dayandırılmaktadır. Bkz. Shola Lawal, "Why is Saudi Arabia Forming a Coalition to Protect the Red Sea?", Al Jazeera, 30 Temmuz 2026.

³¹ "Yemen's Houthis Declare Maritime Blockade on Saudi Arabia".

Babülmendep dünya ham petrol ve rafine ürün ihracatının yaklaşık yüzde 5'ine, Kızıldeniz ise küresel deniz trafiğinin yaklaşık yüzde 30'una ev sahipliği yapmaktadır.³² Böylece Yemen, Riyad açısından bir vekalet savaşı dosyası olmaktan çıkarak ihracat gelirleri ve Vizyon 2030 finansmanının doğrudan tehdit altında olduğu bir ulusal ekonomik güvenlik dosyasına dönüşmüştür.

Bu çerçevede Husilerin Babülmendep'ten geçen gemilere geçiş ücreti uygulamayı planladığına dair bilgiler özellikle kritiktir.³³ Böyle bir mekanizma hayata geçerse Husiler ilk kez devlet benzeri, sürekli ve kurumsallaşmış bir rant kaynağı elde edecek; bu da örgütün finansal özerkliğini kalıcı hale getirecek ve 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin transit geçiş rejimini fiilen aşındıracaktır. Bu durum İran'ın Hürmüz'de benzer bir ücret rejimi kurma çabasıyla birlikte değerlendirildiğinde iki boğazda eş zamanlı geçiş rantı modeli ortaya çıkma riski belirmektedir.

KRİZİN ÖLÇÜLEBİLİR MALİYETİ VE GÜVEN EROZYONU

Deniz ittifakının aciliyetini anlamak için krizin ürettiği ölçülebilir maliyete bakmak gerekmektedir. Kasım 2023-Eylül 2025 arasında bölgede yaklaşık 100 gemi ya saldırıya uğramış veya alıkoyulmuştur. Süveyş Kanalı'ndan geçen gemi sayısı 2023'te 26 bin 434 iken 2024'te 13 bin 213'e gerilemiş, kanal gelirleri 10,3 milyar dolardan yaklaşık 4 milyar dolara düşmüş ve kanalın küresel deniz trafiğindeki payı yaklaşık yüzde 12'den yüzde 9'un altına inmiştir. Babülmendep'ten geçen ham petrol ve petrol sıvıları da günlük ortalama 9,3 milyon varilden 4,1 milyon varile gerilemiştir.³⁴

Bu kaybın en dikkat çekici yönü ise tehdit gerilediğinde dahi telafi edilemesidir. 2026'nın ilk aylarında yüz gün boyunca tek bir güvenlik olayı yaşanmamasına rağmen Süveyş trafiği kriz öncesi seviyenin yaklaşık yüzde 60 altında kalmış, çeyreklik yük hacimleri Ocak 2024'e kıyasla yüzde 51 ile 64 arasında düşük seyretmiştir. Savaş riski sigorta primleri Aralık 2025'te gemi değerinin yaklaşık yüzde 0,2'sine yani krizin başlangıcından bu yana görülen en düşük düzeye inmesine rağmen deniz trafiği toparlanmamıştır.³⁵

Tablo 3 sorunun niteliğine ilişkin bir sonuç önermektedir. Kızıldeniz'de çöken şey savunma kabiliyeti değil güvendir. Donanmalar ticari gemilere yönelen füzeleri önleme kapasitesine sahip olmayı sürdürmüş ancak armatörler ve sigortacılar geçiş riskini üstlenmekten kaçınmıştır. Deniz geçişlerinde güven, kıyıda yaşayanların orada olup biteni denetleyebildiği ve güzergahın güvenliğinin önce-

³² 2024'te boğazdan geçen 4,1 milyar varillik hacim ve Kızıldeniz'in küresel deniz trafiğindeki payına ilişkin veriler için bkz. Lawal, "Why is Saudi Arabia Forming a Coalition to Protect the Red Sea?".

³³ "Houthi Want to Copy Iran's Hormuz Control in the Red Sea, Yemeni FM Says", Al Jazeera, 28 Temmuz 2026.

³⁴ Süveyş Kanalı geçiş ve gelir verileri, Babülmendep'ten geçen petrol hacmi ile sigorta primlerine ilişkin veriler için bkz. Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

³⁵ Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

likleri her seçim döneminde değişebilen uzak bir gücün hesaplarına bağlı olmadığı yönündeki kanaat üzerine inşa edilmektedir. Dışarıdan ithal edilen güvenlik ise doğası gereği geçicidir.³⁶ Bu okuma, ittifakın neden geçici bir koalisyon yerine daimi organlarla kurulduğunu açıklamaktadır. Aranan şey ek devriye tonajı değil sürekliliğin kendisidir.

TABLO 3. KIZILDENİZ KRİZİNİN ÖLÇÜLEBİLİR MALİYETİ (2023-2026)		
Gösterge	Kriz Öncesi (2023)	Kriz Dönemi (2024-2026)
Süveyş Kanalı'ndan Geçen Gemi Sayısı	26.434	2024'te 13.213; 2026 başında kriz öncesi seviyenin yaklaşık yüzde 60 altında
Süveyş Kanalı Gelirleri	10,3 milyar dolar	Yaklaşık 4 milyar dolar
Kanalın Küresel Deniz Trafikiindeki Payı	Yaklaşık yüzde 12	Yüzde 9'un altında
Babülmendep'ten Geçen Ham Petrol ve Petrol Sıvıları	Günlük 9,3 milyon varil	Günlük 4,1 milyon varil
Saldırıya Uğrayan veya Alıkoyulan Gemi Sayısı	-	Kasım 2023-Eylül 2025 arasında yaklaşık 100 gemi
Ümit Burnu Rotasının Ek Maliyeti	-	Yaklaşık 3.500 deniz mili, 10-14 gün ve gemi başına yaklaşık 1 milyon dolar ek yakıt
Savaş Riski Sigorta Primi	-	Şanghay-Rotterdam hattında Kasım 2023-Temmuz 2024 arasında yedi kat artış; 2025 boyunca 2023 düzeyinin yaklaşık yüzde 80 üzerinde; Aralık 2025'te gemi değerinin yaklaşık yüzde 0,2'si
Çeyreklik Yük Hacmi	-	Ocak 2024'e kıyasla yüzde 51 ile 64 arasında düşük

Kaynak: Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

KATILIM HARİTASI: GENİŞ KAPSAYICILIK, SIĞ DERİNLİK

14 kurucu üyenin bileşimi elbette tesadüfi değildir. İttifakta Kızıldeniz kıyıdaşları, Körfez'in Riyad'a yakın hattı, Güney Asya'nın deniz ticaretine bağımlı ülkeleri ve Batı Afrika'dan Nijerya bir arada yer almaktadır. Bu bileşim ittifaka, Körfez içi bir girişim olmanın ötesinde Küresel Güney'e uzanan bir meşruiyet zemini kazandırmayı amaçlamaktadır. Buna karşılık anlamlı operasyonel katkı yalnızca 4 üyeden –yani Suudi Arabistan, Pakistan, Mısır ve Türkiye'den– beklenebilir. 43 ülkelilik toplantı ve 14 kurucu üye tablosu meşruiyet üretirken kabiliyet üretmemektedir.

³⁶ Güvenin çöküşüne ilişkin formülasyon için bkz. Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

TABLO 4. AKTÖR POZİSYONLARI VE BEKLENEN KATKI DÜZEYLERİ

Aktör	Konum	Beklenen Katkı Düzeyi	Motivasyon ve Çekince
Suudi Arabistan	Kurucu Lider	Operasyonel, yüksek	Yanbu üzerinden ihracat hattı ve Vizyon 2030 finansmanı; ABD'ye bağımlılığı azaltırken ilişkiyi koparmama; Körfez içinde BAE'ye karşı liderlik
Pakistan	Kurucu Üye	Operasyonel, yüksek	2026 boyunca en hızlı statü kazanan aktör; Suudilerle kolektif savunma anlaşması, Mekke Anlaşması'nın üçüncü tarafı olması ve ara buluculuk rolü. Kırılabilirliği ise dış finansmana bağımlılık.
Mısır	Kurucu Üye	Operasyonel, orta	Süveyş gelir kaybı; Kızıldeniz ile Nil-Boynuz denkleminde ağırlık. Kurumsallaşmayı açıkça savunan tek R4 üyesi. Mekke Anlaşması'nın dışında; hareket aşamasında katılması bekleniyor.
Türkiye	Kurucu Üye	Seçici operasyonel	Deniz güvenliği tecrübesi ve savunma sanayii tedarik potansiyeli; İran ilişkisini ve BAE dengesini koruma ihtiyacı. Mekke Anlaşması ile bağlayıcı bir kolektif savunma taahhüdü üstlenmiştir.
Katar, Kuveyt, Bahreyn, Ürdün	Kurucu Üye	Sembolik-siyasi	Körfez dayanışması; doğrudan kuvvet katkısı beklenmiyor. Kuveyt ve Bahreyn'in güvenliği ABD ile daha sıkı iç içe.
Sudan, Cibuti, Somali	Kurucu Üye	Üs, lojistik ve kara suları erişimi	Kıyıdaşlık zorunluluğu; Afrika Boynuzu'nda dış destek ve meşruiyet arayışı
Yemen (Tanınan Hükümet)	Kurucu Üye	Hukuken belirleyici	İttifakın Yemen kara sularındaki faaliyetine davet ve meşruiyet zemini
Bangladeş, Nijerya	Kurucu Üye	Sembolik	Deniz ticaretine bağımlılık; Küresel Güney meşruiyeti
BAE	Dışında	—	İsrail ve Hindistan ile hizalanma; Riyad komutasına tabi olma isteksizliği. Dışarıda kalırken de mali kaldıraç sahibi.
Umman	Dışında	—	Ara buluculuk rolünü ve Tahran kanalını koruma
ABD	Teyit Edilmedi	Fiilen belirleyici	Riyad'ın şu aşamada gerek olmadığı yönündeki mesajı; tırmandırma tekeli elde tutma eğilimi. Mekke Anlaşması'na resmi bir tepki vermemiştir.
AB ve ASPIDES	Delegasyon Düzeyinde	Paralel operasyon	Seyrüsefer serbestisi; mükerrerlik ve eş güdüm sorunu
Çin, Hindistan	Dışında	-	Koridora yüksek bağımlılık, düşük katkı
İran	Karşı Konum	-	Girişimi çevreleme halkası olarak okuma; yanıtın Husiler üzerinden dolaylı kalması olasılığı

Kaynak: Yazar tarafından Suudi Basın Ajansı, International Crisis Group, RFE/RL, *Foreign Policy* ve Al Jazeera kaynaklarından derlenerek oluşturulmuştur.

ABD'NİN SEÇİCİ GERİ ÇEKİLMESİ VE DOSYA AYRIŞTIRMASI

DEĞERLENDİRİLEN TEZ VE ÜÇ DÜZELTME

ABD, kaynaklarını küresel rekabet alanlarına –yani Çin ve Rusya'ya– yoğunlaştırdıkça bölgesel sorunların çözümünü bölgesel güçlere devretmektedir. Bu güçler arasındaki gerilimleri ise dosya çeşitliliği üzerinden ayrıştırarak aktörleri doğrudan karşı karşıya getirmeden rekabet ve iş birliğini eş zamanlı yürütmelerine izin veren bir çerçeveye yönetmektedir. Bu husus ABD'nin bölgesel rolündeki değişimi ana hatlarıyla doğru saptamakla birlikte üç noktada düzeltilmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu noktalar değişimin gerekçesi, kapsamı ve kimin tarafından şekillendirildiğidir.

Kasım 2025 tarihli ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi ana vatan savunmasını ve Batı Yarımküre'de Amerikan üstünlüğünün restorasyonunu merkeze almaktadır. Çin'i öncelikle ekonomik rakip olarak tanımlamakta ve klasik anlamda “büyük güç rekabeti” kavramını kullanmamaktadır. Rusya'nın Avrupa güvenliğine yönelik tehdidine 2017 ve 2022 belgelerine kıyasla daha az yer vermektedir.³⁷ Dolayısıyla ABD'nin bölgesel güvenlik yükünü paylaşma eğilimi bir gerçektir. Ancak resmi belgeler bunun temel gerekçesinin Çin ve Rusya ile küresel rekabetten ziyade ABD'nin kendi bölgesine ve ekonomik rekabet alanlarına öncelik vermesi olduğunu göstermektedir. Ortadoğu ise bu belgede bir çatışma senaryosundan ziyade yatırım coğrafyası olarak konumlandırılmaktadır.

Bunun yanı sıra ABD'nin bölgedeki askeri ağırlığı azalmamıştır. 28 Şubat 2026'da İran'a karşı harekat başlatan, 13 Nisan'da deniz ablukası ilan eden, 9 Temmuz'da yaklaşık 90 hedefi vuran ve 28 Temmuz'da Suudi Arabistan'la Irak'ın doğusunda ortak operasyon yürüten bir ABD söz konusudur.³⁸ Tasarruf kinetik alanda değil siyasi alanda yapılırken ara buluculuk, imar finansmanı, deniz güvenliği rutini ve siyasi çözüm süreçleri dışsallaştırılmaktadır.

Kısacası ABD tırmandırma tekeli elinde tutarken yatıştırma işlevini havale ediyor görünümüne sahiptir. Körfez'in temel şikayeti de tam olarak burada başlamaktadır. Zira savaşı başlatma kararına ortak edilmedikleri halde misillemenin maliyetini taşımakta ve buna karşılık savaşı bitirme sürecinde masaya taşıyacakları bir kaldıraçtan yoksun kalmaktadır.³⁹

Ayrıca ayrıştırmayı kimin şekillendirdiği de önemlidir. Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan'ın farklı dış politika dosyalarını birbirinden ayırması, ABD adı-

37 “National Security Strategy of the United States of America”, Beyaz Saray, (Kasım 2025), erişim tarihi 11 Ağustos 2026, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>.

38 Khattak, “How the Iran War is Changing Security Dynamics in the Middle East”; Lawal, “Why is Saudi Arabia Forming a Coalition to Protect the Red Sea?”.

39 Körfez ülkelerinin 2003'ten 2026'ya uzanan şikayet listesinin dökümü için bkz. Farouk, “Can a New Initiative Help the Gulf Region Escape the U.S.-Israel-Iran Trap?”.

na yürütülen bir düzenlemeden ziyade ABD-Çin rekabeti ile bölgesel dinamikler arasında hareket alanını korumaya yönelik bir risk yönetimi stratejisidir. Bunun iki önemli sonucu vardır. Birincisi bölgesel aktörler bu esnek yapıyı dışarıdan gelebilecek bloklaşma baskılarına karşı korumaya çalışacaktır. İkincisi ise Washington açısından yaşanan değişim, nüfuz kaybından çok bölgesel düzeni şekillendirme kapasitesinin sınırlanmasıdır. Washington halen mevcut dengeleri etkileyebilir, belirli girişimleri yavaşlatabilir veya bozabilir olsa da bölgesel aktörlerin öncülüğünde gelişen yeni güvenlik mimarisini tek başına tasarlama veya yönlendirme gücü artık eskisi kadar belirleyici değildir. Üstelik bu tür bir kurumsal inisiyatif kaybını telafi etmek, kısa vadede nüfuz kaybını telafi etmekten çok daha zordur.

YAKLAŞIMIN SINIRI:

ÖZGÜRLÜK PROJESİ OPERASYONU VAKASI

4 Mayıs 2026'da ABD, Hürmüz'de ticari gemilere refakat harekatı başlattığını duyurdu. Suudi Arabistan ise ABD'nin Prens Sultan Hava Üssü'nden hareket yürütmesine ve hava sahasını kullanmasına izin vermeyeceğini bildirdi. Kuveyt de hava sahasını kapattı. Bu, ABD'yi geçişleri koruyacak savunma şemsiyesinden yoksun bıraktı. Trump ile Selman arasındaki görüşme de sonuç vermeyince harekat terk edildi.⁴⁰

Bu olay ABD'nin dosyaları bölgesel aktörlere bıraktığı yaklaşımının en önemli sınırınıdır. Bölgesel aktör kendisine devredilen bir yetkiyi kullanmamış ve devredene ait bir harekatı durdurmuştur. Havale edilen yetki geri çağrılabilir, koşullandırılabilir ve yönlendirilebilir. Ayrıca kendiliğinden doğan kapasite ise ancak müzakere edilebilir. Mayıs 2026 davranışı ikinci kategoriye aittir. Aynı mantık deniz ittifakı için de geçerlidir. ABD'nin katılımı teyit edilmemişken kuruluş bildirisinin yayımlanması, Riyad'ın kurumsal inisiyatifi Washington'ın onayına bağlamadığını göstermektedir.

POLİTİKA ALANLARININ GEÇİRGENLİĞİ

Dosya ayrıştırmasının da sınırları bulunmaktadır. Nisan 2026'da BAE'nin Pakistan'dan 3,5 milyar dolarlık kredinin erken geri ödenmesini talep etmesi, güvenlik ve ekonomi dosyalarının tamamen birbirinden bağımsız yönetilemediğini göstermiştir. Bu süreçte Pakistan'ın Suudi Arabistan'la savunma alanındaki yakınlaşması, İran-BAE geriliminde izlediği temkinli tutum ve ABD-İran arasında ara buluculuk girişimlerinde bulunması, Abu Dabi tarafından ilişkilerin yeniden değerlendirilmesini gerektiren gelişmeler olarak yorumlanmıştır.

40 "Gulf States Derailed Trump's Project Freedom by Cutting US Access to Airspace and Bases", Middle East Eye, 7 Mayıs 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://www.middleeasteye.net/news/gulf-states-derailed-trumps-project-freedom-cutting-us-access-airspace-bases>; "Trump's Abrupt U-turn on a Plan to Reopen the Strait of Hormuz Came after Backlash from Allies", NBC News, 7 Mayıs 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://www.nbcnews.com/politics/white-house/trumps-abrupt-u-turn-plan-re-open-strait-hormuz-came-backlash-allies-rcna343845>.

Pakistan'ın kredi geri ödemesinin ardından oluşan finansman ihtiyacının Suudi Arabistan tarafından yeni mevduat ve mevcut kredi mekanizmalarının uzatılması yoluyla karşılanması ise bölgesel ortaklıkların güvenlik alanıyla sınırlı kalmadığını göstermektedir.⁴¹

Bu vaka, farklı politika alanlarının mutlak biçimde ayrıştırılmadığını ortaya koymaktadır. Devletler güvenlik, ekonomi ve diplomasi dosyalarını ayrı kanallardan yürütmeye çalışsa da taraflar arasında yüksek düzeyde karşılıklı ekonomik bağımlılık bulunduğu bir alandaki tercih diğer alanları da etkileyebilmektedir. Aynı zamanda bu vaka, bölgesel ortaklıkların sürdürülebilirliğinin hem siyasi iradeye hem de bu tercihlerin doğurduğu maliyetleri paylaşabilecek destek mekanizmalarının varlığına bağlı olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle BAE'nin ittifak dışında kalması, bölgesel dengeleri etkileme kapasitesini ortadan kaldırmamakta ve ekonomik araçların güvenlik mimarisi üzerindeki etkisini görünür kılmaktadır.

TARİHİ EMSAL: NIXON DOKTRİNİ VE YAYILMA BASKISI

Mevcut güvenlik düzeni yapısal açıdan 1969'da ilan edilen Nixon (Guam) Doktrini ve onun Ortadoğu'daki "çifte sütun" politikasını hatırlatmaktadır. O dönemde de Washington, bölgesel güvenlik yükünün önemli bir bölümünü müttefiklerine devretmeyi tercih etmiş ve doğrudan sahada yer almak yerine dengeleyici bir rol üstlenmiştir. Ancak bu model yalnızca askeri kapasiteye dayanmadığını 1979 İran Devrimi ile göstermiştir. İran'daki rejim değişikliği, güvenlik mimarisinin en önemli sütunlarından birini kısa sürede işlevsiz hale getirerek dış desteğin tek başına sürdürülebilir bir güvenlik düzeni oluşturmaya yetmediğini ortaya koymuştur.

Günümüzdeki tablo bazı yönleriyle bu tarihsel deneyime benzemektedir. ABD'nin bölgesel güvenlik yükünü daha fazla paylaşma eğilimi, bölge ülkelerini kendi savunma kapasitelerini güçlendirme ve yeni iş birliği mekanizmaları geliştirmeye yöneltmektedir. Suudi Arabistan'ın nükleer program konusundaki talepleri, füze ve hava savunma kapasitesine yönelik yatırımları ve yeni bölgesel güvenlik girişimleri bu arayışın farklı yansımaları olarak değerlendirilebilir.⁴² Bu bağlamda Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı, bölgesel aktörlerin güvenlik sorumluluğunu daha kurumsal biçimde üstlenme eğiliminin deniz alanındaki ilk örneklerinden biri olarak görülebilir.⁴³ Bununla birlikte benzer eğilimlerin yalnızca deniz güvenliğiyle sınırlı kalmayıp savunma sanayii, füze kapasitesi ve nükleer teknoloji gibi alanlarda da devam ettiği gözlemlenmektedir.

41 Jaydeep Gadhavi, "Why UAE Asked Pakistan to Repay \$3.5 Billion Loan amid the West Asia War", The Print, 28 Nisan 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://theprint.in/world/why-uae-asked-pakistan-to-repay-3-5-billion-loan-amid-the-west-asia-war/2916414>.

42 "Assessing the Islamabad MOU and the U.S.-Iran Nuclear Negotiations", *Arms Control Association* 18, sayı 4 (Haziran 2026).

43 Feroz H. Khan'ın yerli güvenlik aygıtı formülasyonu için bkz. Khattak, "How the Iran War is Changing Security Dynamics in the Middle East".

MEKKE ANLAŞMASI'NIN ABD DENKLEMİNE ETKİSİ

Mekke Anlaşması bu bölümde tasvir edilen tabloyu doğrulamakta ancak bir noktada keskinleştirmektedir. Anlaşmanın imzalanmasının ardından Trump yönetimi resmi bir açıklama yapmamıştır. Bu bağlamda değerlendirmelerin ortak noktası, düzenlemenin ABD'yi ikame etme değil ek stratejik ve politika seçenekleri üretme amacı taşıdığıdır. Bölge devletlerinin ABD güvenlik ortaklığının güvenilirliğine dair kuşkuları on yılı aşkın süredir birikmiştir. İran'a yönelik hareketin başlatılma kararı ve savaşın yürütülme biçimi ise bu kuşkuları derinleştirerek savunma ilişkilerini çeşitlendirme çabasını hızlandırmıştır.⁴⁴

İkinci nokta daha yapısaldır. Riyad'ın Washington'dan 5. madde benzeri bir güvenlik garantisi arayışından fiilen vazgeçtiği değerlendirilmektedir.⁴⁵ Asıl değişim Amerikan şemsiyesinden çıkmak yerine yazılı bir ABD garantisini beklemeyi bırakarak bunun ikamelerini kurmaktır. Bu yönüyle Mekke Anlaşması, ABD'nin bölgedeki rolünü güvenlik garantörlüğünden entegratörlüğe kaydırma eğilimiyle gelişmemekte hatta onunla uyumlu okunabilmektedir.

Üçüncü nokta ise şikayetin yalnızca siyasi olmadığını göstermektedir. Bölge ortakları Şubat 2026'daki hareketin kendilerine danışılmadan başlatılmasından duydukları rahatsızlığın yanı sıra somut bir kapasite açığıyla da karşılaşmıştır. ABD, ortaklarına yeterli hava savunma mühimmatı sağlamakta zorlanmış ve mevcut stokun önemli bölümü İsrail'e yönelmiştir. İran ise ağır hava saldırılarına rağmen Hürmüz'deki trafiği kısıtlama kabiliyetini büyük ölçüde korumuştur.⁴⁶ Dolayısıyla Mekke Anlaşması hem tırmandırma tekelinin Washington'da kalmasına hem de karşılanmayan bir savunma talebine yönelik verilmiş pratik bir yanıttır. Bununla birlikte anlaşmaya taraf olan üç ülkenin de Şubat 2026'dan bu yana ara buluculuk ve gerginliğin azaltılması yönünde tutum benimsemesi düzenlemenin bir tırmandırma aracı olarak tasarlanmadığını göstermektedir.⁴⁷

İRAN BOYUTU VE ÇEVRELENME ALGISI

Kuruluş bildirisi ittifakın herhangi bir ülkeyi hedef almadığını açıkça belirtmektedir.⁴⁸ Ancak Husilerin Tahran'ın bölgesel ortakları arasındaki konumu göz önüne alındığında yapı fiilen İran'ın deniz alanındaki vekalet kapasitesini sınırlamayı hedeflemektedir. Bu nedenle Tahran'ın ittifakı çevrenleme stratejisinin yeni bir halkası olarak yorumlaması beklenebilir. Öte yandan R4'ün İran'ı

⁴⁴ Kristian Coates Ulrichsen, Sina Toossi ve Yasmine Farouk'un değerlendirmeleri için bkz. Brian Osgood, "What could the Mecca Defence Pact Mean for the US Role in the Middle East?", Al Jazeera, 8 Ağustos 2026.

⁴⁵ "Why Saudi Arabia, Pakistan, and Turkey Just Signed a Defense Pact".

⁴⁶ Osgood, "What could the Mecca Defence Pact Mean for the US Role in the Middle East?".

⁴⁷ Yasmine Farouk'un normatif caydırıcılık formülasyonu için bkz. Osgood, "What could the Mecca Defence Pact Mean for the US Role in the Middle East?".

⁴⁸ "Founding States Issue Joint Declaration on Establishing Multinational Maritime Defense Alliance".

hasım ilan etmeyen normatif dili ise Tahran'a ileride dahil edilebileceği bir kapı bırakmaktadır.

İran'ın tepkisinin ölçüsü kendi eşik hesabına bağlı olacaktır. İran'ın temel kırmızı çizgisi rejimin devamlılığını hedef alan bir askeri girişimdir. Sınırlı hava saldırıları, tesis hedeflemesi veya deniz ablukası ağır maliyetler doğursa da bu eşığı aşmaz. Bir deniz güvenliği ittifakı da bu kategoriye girmediğinden Tahran'ın yanıtının doğrudan olmak yerine Husiler üzerinden dolaylı, tempolu ve inkar edilebilir kalması muhtemeldir. Tahran'ın asıl kozu ise çatışmanın coğrafyasını genişletme kapasitesidir. Bu koz kullanılmadığında da caydırıcılık üretebilecektir. Buna karşılık İslamabad Muhtırası'nın çökmesi ve iç politikada anlaşmayı sömürgeleştirme olarak niteleyen çevrelerin güçlenmesi, Tahran'ın müzakere kapasitesini daraltmaktadır.⁴⁹

Mekke Anlaşması'na İran'ın resmi düzeyde bir tepkisi olmamış, ilk değerlendirme milletvekili düzeyinde gelmiştir. İranlı milletvekili İbrahim Rezaei, Türkiye ve Pakistan'la yapılan kağıt üzerindeki bir anlaşmanın Suudi Arabistan'a güvenlik getirmeyeceğini savunmuştur.⁵⁰ Bu çerçeveye, Tahran'ın anlaşmayı bir caydırıcılık kaynağından çok bir bağımlılık göstergesi olarak sunma tercihini yansıtmaktadır. Buna karşılık düzenlemeyi İran'la doğrudan bir hesaplaşmaya yönelik atılmış bir adım olarak okumak da yanıltıcı olacaktır. İmzacı üç ülke de Şubat 2026'dan bu yana ara buluculuk ve tırmanmanın önlenmesi çağrısında bulunmuş, anlaşmanın işlevi askeri olmaktan çok normatif bir caydırıcılık olarak tanımlanmıştır.⁵¹ Öte yandan İran savaştan sertleşerek ve güç kullanma kapasitesine daha fazla güvenerek çıkmıştır. İmzadan iki gün sonraki Cizan saldırısı ve 7 Ağustos'ta Irak istihbaratının Suudi Arabistan'a yönelik Şahid-107 saldırısı hazırlığındaki hücreyi çökertmesi, bu kapasitenin yeni düzenlemenin eşiklerini yoklamak için kullanıldığına işaret etmektedir.⁵²

”

Mekke Anlaşması hem tırmandırma tekelinin Washington'da kalmasına hem de karşılanmayan bir savunma talebine yönelik verilmiş pratik bir yanittir.

BÖLGESEL VE KÜRESEL SİSTEMLERDE YANSIMALAR

- *Deniz güvenliğinin kamu malından kulüp malına dönüşmesi:* Kızıldeniz'de günümüzde ABD öncülüğündeki yapılar, AB'nin ASPIDES operasyonu, Birleşik Deniz Kuvvetleri görev grupları ve Riyad merkezli yeni ittifak

49 "Assessing the Islamabad MOU and the U.S.-Iran Nuclear Negotiations".

50 İranlı milletvekili Rezaei'nin 7 Ağustos 2026 tarihli paylaşımı için bkz. "Türkiye, Saudi Arabia, Pakistan Sign Joint Defence Agreement: What's in It?".

51 Osgood, "What could the Mecca Defence Pact Mean for the US Role in the Middle East?".

52 Dmytro Shumlianskyi, "Iraq Uncovers Plot to Launch Shahed-107 Drone Attack on Saudi Arabia", MILITARNYI, 7 Ağustos 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://militarnyi.com/en/news/iraq-uncovers-plot-to-launch-shahed-107-drone-attack-on-saudi-arabia>.

aynı sularda faaliyet gösterecektir. Bu çokluk, koordinasyon ve çatışmadan kaçınma sorununu üretmekte; seyrüsefer serbestisinin evrensel bir kamu malı olmaktan çıkarak ittifak üyeliğine bağlı bir hizmete dönüşmesi riskini taşımaktadır.

- *Bedavacılık sorununun sürmesi:* Koridora en bağımlı ekonomiler arasında yer alan Çin ve Hindistan ittifakta yer almamakta, itidal çağrılılarıyla yetinmektedir. Dolayısıyla güvenliği başkalarının ürettiği bir koridordan yararlanma yapısı bozulmamıştır.
- *Kurumsal rekabet:* İttifakın Riyad merkezli komuta ve sekreteryaya yapısı, Kızıldeniz'de kıyıdaş devletler temelinde faaliyet gösteren mevcut mekanizmalarla yetki örtüşmesine yol açabilir. Nitekim Suudi Arabistan ile Mısır arasındaki liderlik rekabetinin geleneksel alanı burasıdır.
- *Hukuki zemin:* Girişim, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) 2722 sayılı kararı ve Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin seyrüsefer serbestisi hükümlerine dayanarak meşrulaştırılabilir.⁵³ Ancak yapı savunmacı devriye ve refakat görevlerinden Yemen kıyılarında hedefleme yapan bir aktöre dönüşürse kuruluş bildirisindeki savunma amaçlı nitelemesi ile saha davranışı arasındaki mesafe hukuki tartışmaya yol açacaktır.
- *Enerji ve lojistik:* Süveyş gelirlerindeki kayıp Mısır'ın katılımını, Babülmen-dep'e komşuluk ise Cibuti ve Sudan'ın tutumunu açıklamaktadır. Riskin kalıcılığı sigorta primleri ve Ümit Burnu rotasının payını artırırken iki boğazda eş zamanlı geçiş ücreti rejimi ihtimali ise küresel taşımacılık maliyet yapısını kalıcı biçimde değiştirebilir.
- *Afrika Boynuzu'na taşıma etkisi:* Somali, Cibuti ve Sudan'ın ittifakta yer alması, Kızıldeniz güvenliğini Afrika Boynuzu bölgesindeki iç dengeler ve liman jeopolitiğiyle iç içe geçirmektedir. Bu, uzun vadede ittifakı Yemen dosyasının ötesinde bir bölgesel düzen aktörüne dönüştürebilir.
- *Birlikte çalışabilirlik açığı:* İttifak üyelerinin donanmaları farklı doktrinlerle çalışmaktadır. Türkiye NATO doktrini ve birlikte çalışabilirlik standartlarını izlemekte, Pakistan Hint Okyanusu geleneği ile çok uluslu görev gücü komutanlığı tecrübesine dayanmakta, Mısır en büyük Arap filosunu Süveyş Kanalı ve yaklaşma hatları merkezli bir doktrinle yönetmekte, Suudi Arabistan ise Batı sistemleri üzerine kurulu modern bir kuvvet inşa etmektedir. İttifaktaki diğer donanmaların kabiliyetleri ise sınırlı kıyı kapasitesinden yok denecek düzeye kadar değişmektedir. Bu doktrinsel ve operasyonel farklılıklar ittifakın birlikte çalışabilirliğinin sağlanmasını güçleştirecektir. Nitekim

53 BMGK Kararı 2722 (2024), 10 Ocak 2024; Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS), 1982, Bölüm III. Boğazlarda geçiş ücreti alınmasının hukuki niteliğine ilişkin değerlendirme için ayrıca bkz. Lawal, "Why is Saudi Arabia Forming a Coalition to Protect the Red Sea?"

taktik veri bağlantıları, ortak usuller, ortak muhabere dili ve eğitim planlarının kurulması en başarılı ittifaklarda dahi yıllar almıştır.

- *Finansman formülü:* Katkı paylarını açıkça tanımlayan bir formül üzerinde uzlaşmadığı sürece harcamaların büyük bölümü lider devletin üzerinde kalacaktır. Bu ise liderliğin siyasi kazancını zamanla mali bir yüke dönüştürme riski taşımaktadır.
- *Tehdit tanımlarının ayrışması:* Üyeler tehdidi farklı olarak sıralamaktadır. Kimi üye için kanal trafiğini azaltan her gelişme öncelikli tehdit iken kimisi için kıyı güvenliği, kalkınma projeleri, stratejik varlık, korsanlık veya egemenlik ihlali önde plandadır. Analitik çerçeveler ayrıştığında hareket önceliklerinin de ayrışması kaçınılmazdır. Bu da ortak deniz hareket merkezinin karar üreten bir organ olmaktan çıkarak diplomatik nezaket odasına dönüşmesi riskini doğurmaktadır.⁵⁴

TÜRKİYE: YAPISAL ASİMETRİ VE KONJONKTÜREL PRAGMATİZM

Türkiye'nin kurucu üye olması teknik açıdan bir sürekliliğe işaret etmektedir. Ankara, Aden Körfezi'nde uzun yıllardır korsanlıkla mücadele faaliyetlerine katılmış, Birleşik Deniz Görev Gücü (CTF-151) bünyesinde birçok kez komuta görevini üstlenmiş ve Somali'de deniz güvenliği kapasitesinin inşasında doğrudan rol oynamıştır. Katar'daki askeri varlığı ve Mısır ile Şubat 2026'da imzaladığı askeri çerçeve anlaşması da bu güvenlik birikiminin son halkalarını oluşturmaktadır.

Yeni olan ise güvenlik iş birliğinin siyasi çerçevesidir. Türkiye ilk kez Suudi Arabistan liderliğinde şekillenen bölgesel bir güvenlik mimarisine kurucu üye olarak katılmaktadır. Bu durum Ankara-Riyad normalleşmesinin ekonomi ve diplomasi eksenlerinden güvenlik alanına taşındığını göstermektedir. Aynı dönemde Lübnan Cumhurbaşkanı Joseph Avn'ın Ankara'yı ziyaret etmesi; görüşmelerde Lübnan'ın egemenliğinin korunması ve yeniden inşa sürecinin öne çıkması da bu dönüşümü tamamlayan gelişmeler arasında yer almaktadır. Somali, Libya, Sudan ve Lübnan dosyalarında gözlenen ortak unsur ise Türkiye'nin kriz yönetimine odaklanan bir yaklaşımdan devlet kapasitesinin güçlendirilmesini önceleyen daha bütüncül bir dış politika anlayışına yönelmesidir. Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı bu yaklaşımın deniz güvenliği boyutu olarak değerlendirilebilir.

Mekke Ortak Savunma Anlaşması Ankara'nın taahhüt düzeyini değiştirmiştir. Türkiye artık işlevsel bir deniz yapısının kurucu üyesi olmakla kalmayıp Suudi Arabistan ve Pakistan'la birbirine yönelik silahlı saldırıyı ortak saldırı sayan bağla-

⁵⁴ Birlikte çalışabilirlik, finansman ve tehdit tanımlarına ilişkin başlıklar için bkz. Eltayeb, "Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges".

yıcı bir düzenlemenin tarafı olmuştur. Bu, Ankara'nın NATO dışında üstlendiği ilk 5. madde benzeri yükümlülüktür. Dışişleri Bakanı Fidan anlaşmanın teknik olarak Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. maddesine benzediğini belirtmiş, verilecek desteğin kapsam ve biçiminin istişareyle kararlaştırılacağını ve anlaşmanın saldırgan bir yönelim taşımadığını vurgulamıştır.⁵⁵ Ankara açısından düzenleme Katar, Suriye ve Libya'ya yönelik mevcut güvenlik şemsiyesini bir ekonomik ağırlık merkezi ve bir nükleer kabiliyet sahipliyle genişletirken savunma sanayii bakımından da yeni bir ticari zemin üretmektedir.⁵⁶

İttifakın savunma sanayii boyutu, Türkiye açısından diplomatik görünürlüğü, ötesinde uzun vadeli stratejik ve ekonomik kazanımlar üretme potansiyeli taşımaktadır.

Türkiye ayrıca NATO üyesi olmasına rağmen bölgesel sahiplenmeye dayanan ve herhangi bir dış aktörün liderliğine bağımlı olmayan yeni bir güvenlik mimarisi ihtiyacını en açık biçimde dile getiren R4 üyelerinden biridir. Ankara'nın mevcut dış politika portföyü de bu yaklaşımı desteklemektedir. Nitekim NATO üyeliği, Rusya ile enerji ilişkileri, İran'la ticaret, Katar'daki askeri varlık, Mısır'la savunma sanayii iş birliği, Suudi Arabistan'la ortak üretim girişimleri ve Afrika Boynuzu'ndaki stratejik ortaklıklar eş zamanlı olarak sürdürülebilmektedir.

Türkiye, dosya ayrıştırmasını en etkin kullanan bölgesel aktörlerden biridir. Dış politika portföyünün genişliği ve farklı aktörlerle eş zamanlı ilişki yürütebilme kapasitesi Ankara'ya önemli bir stratejik manevra alanı sağlamaktadır. Ankara'nın dış politika pratiği güvenlik, enerji, ticaret ve savunma iş birliği gibi farklı dosyaları tek bir jeopolitik eksene indirmek yerine her birini kendi dinamikleri içerisinde yönetmeye dayanmaktadır. Bu yaklaşım aynı anda NATO üyeliğini sürdürmesi, Rusya ve İran'la ilişkilerini devam ettirmesi, Körfez ülkeleriyle güvenlik iş birliğini geliştirmesi ve Afrika'daki etkinliğini artırmasına imkan tanımaktadır.

Bununla birlikte dosya ayrıştırması mutlak bir durum değildir. Bölgesel krizlerin doğrudan büyük güç rekabetine dönüştüğü veya aktörlerin açık biçimde taraf seçmeye zorlandığı olağanüstü dönemlerde bu dengeyi korumak daha karmaşık hale gelebilir. Ancak Türkiye'nin son yıllardaki dış politika pratiği, bu tür koşullarda da konjonktürel gelişmeleri dikkate alan pragmatik ve rasyonel bir yaklaşımı benimsediğini ve farklı aktörlerle iletişim kanallarını açık tutarak stratejik esnekliğini korumaya çalıştığını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye açısından temel mesele, dosya ayrıştırmasının sona ermesinden ziyade değişen bölgesel ve küresel koşullara uyum sağlayabilecek stratejik esnekliği sürdürebilmeidir.

Türkiye'nin bu güvenlik mimarisine katılımı yalnızca diplomatik veya askeri gerekçelerle açıklanamaz. Son yıllarda Somali'de enerji, denizcilik ve uzak

55 "Dışişleri Bakanı Fidan: Mekke Anlaşması, Bize Saldırmayan Hiçbir Ülke Hedefimizde Değil".

56 Rich Outzen'in değerlendirmesi için bkz. "Why Saudi Arabia, Pakistan, and Turkey Just Signed a Defense Pact".

alanlarında geliştirilen stratejik projeler, Kızıldeniz ve Babülmendep hattını Türkiye açısından doğrudan ulusal çıkar alanlarından biri haline getirmiştir. Somali açıklarındaki hidrokarbon faaliyetleri, planlanan uzay limanı projesi ve denizcilik altyapısına yönelik yatırımların lojistik sürdürülebilirliği büyük ölçüde Süveyş Kanalı-Kızıldeniz-Aden Körfezi güzergahının güvenliğine bağlıdır. Bu yönüyle Türkiye ilk kez hem bölgesel güvenlik üretmek hem de giderek büyüyen stratejik yatırımlarını ve lojistik erişim hatlarını güvence altına almak amacıyla yeni güvenlik mimarisinin kurucu aktörlerinden biri haline gelmektedir. Dolayısıyla Ankara'nın Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı'na katılımı, bölgesel güvenliğe katkı sunma iradesiyle birlikte jeoekonomik çıkarlarının korunmasına yönelik pragmatik bir stratejinin de yansımasıdır.

Bu asimetri Türkiye açısından dört somut denge noktası üretmektedir. Birincisi İran'la ekonomik ve diplomatik ilişkileri sürdürürken Tahran destekli bir aktöre karşı oluşturulan bir güvenlik yapısında kurucu üye olmanın gerektirdiği hassas diplomatik dilin korunmasıdır. Kuruluş bildirisinde herhangi bir ülkenin doğrudan hedef alınmaması Ankara açısından önemli bir hareket alanı sağlamaktadır. İkincisi BAE'nin ittifak dışında kalması Türkiye'ye belirli bir manevra alanı açmakla birlikte Abu Dabi'nin Pakistan örneğinde görüldüğü üzere ekonomik araçlar üzerinden bölgesel dengeleri etkileyebilme kapasitesi dikkate alınmalıdır. Üçüncüsü ittifakın Yemen kıyılarında doğrudan askeri operasyonlara yönelmesi durumunda kurucu üyelik ile operasyonel katılım arasındaki ayrımın korunması önem taşıyacaktır. Dördüncüsü ise Mısır ile aynı komuta yapısı içerisinde yer almanın Doğu Akdeniz bağlamında sınırlı ancak dikkate değer güven artırıcı etkiler üretebilme potansiyelidir. Şubat 2026 askeri çerçeve anlaşması ile Temmuz 2026'da gerçekleştirilen ortak tatbikat bu yönde önemli emsaller oluşturmaktadır.

Mekke Anlaşması bu dengelere beşinci başlık eklemektedir: taahhüdün otomatikliği sorunu. Cizan saldırısının ardından kolektif bir yanıt üretilmemesi, anlaşmanın otomatik bir askeri karşılık değil istişareye dayalı bir destek yükümlülüğü öngördüğünü teyit etmiştir. Bu, Ankara açısından çift yönlü sonuç doğurmaktadır. Bir yandan İran'la ilişkileri ve Yemen dosyasındaki mesafeyi koruma imkanı sürmekte yani doğrudan taraf olmaya zorlayan bir mekanizma bulunmaktadır. Diğer yandan taahhüdün her sınavda istişareye havale edilmesi uzun vadede düzenlemenin caydırıcılık değerini aşındırabilir. Ayrıca Mısır'ın Mekke Anlaşması'nın dışında kalması, dördüncü denge noktasında tarif edilen Doğu Akdeniz'e yönelik güven artırıcı etkiyi şimdilik deniz ittifakı çerçevesiyle sınırlı tutmaktadır. Kahire'nin hareket aşamasında dahil olması halinde bu etkinin kapsamı genişleyecektir.

Fırsatlar açısından bakıldığında ise Türkiye –ittifakın karargahı Riyad'da bulunsa dahi– deniz durumsal farkındalığı, istihbarat paylaşımı, insansız hava ve

deniz sistemleri ile hava savunma teknolojileri alanlarında önemli bir kabiliyet ve teknoloji sağlayıcısı olarak öne çıkabilir. Türkiye-Pakistan-Suudi Arabistan üçlü savunma iş birliğinin Mekke Anlaşması ile antlaşma zeminine taşınması bu rolü kalıcılaştırma imkanı sunmaktadır. Bu imkanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, anlaşmanın bakanlar komitesinin ilk toplantısında savunma sanayii iş birliğinin sürekli bir gündem maddesi haline getirilip getirilmeyeceğine bağlı olacaktır. Bu çerçevede ittifakın savunma sanayii boyutu, Türkiye açısından diplomatik görünür-lüğün ötesinde uzun vadeli stratejik ve ekonomik kazanımlar üretme potansiyeli taşımaktadır.

SENARYOLAR VE GÖSTERGE TAKİBİ

Mekke Anlaşması bu dağılımı iki yönde etkilemektedir. Bir yandan bölgesel mimarinin siyasi-askeri omurgasının tamamlanması ve iki yapının sekretaryalarının aynı ülkede konuşlanacak olması A senaryosunun kurumsal ayağını güçlendirmektedir. Diğer yandan Cizan saldırısına kolektif bir yanıt verilmemesi B senaryosunu canlı tutmaktadır. Bu nedenle önümüzdeki dönemde en olası güzergah A ile B'nin saf halleri değil ikisinin birleşimidir. Yani kurumsal olarak yoğun, operasyonel olarak seçici bir yapıdır. Böyle bir yapı Riyad'ın liderlik iddiasını görünür kılmaya yeter ancak seyrüsefer güvenine ilişkin beklentiye tek başına onarmaya yetmez.

Senaryoların ayrışmasını izlemeye yarayacak öncü göstergeler Mekke Anlaşması'nın Bakanlar Komitesinin ilk toplantısını yapması ve sekretaryanın fiilen kurulması; Mısır'ın anlaşmaya katılımı; deniz ittifakının kuruluş bildirisinde ilan edilen organlarının faaliyete geçmesi ve angajman kurallarının açıklanması; ABD'nin ittifaka ilişkin statü kararı; SPIDES ile resmi eş güdüm mekanizmasının kurulması; ittifak adına Yemen kıyılarında hedefleme yapılıp yapılmaması; Husilerin Babülmendep'te geçiş ücreti mekanizmasını hayata geçirmesi; Babülmendep'te günlük gemi geçiş sayısı ile Süveyş trafiğinin kriz öncesi seviyeye oranının seyri başlıkları altında toplanabilmektedir. Bu göstergelerin 11 Ağustos 2026 itibarıyla tamamı beklemededir. ABD'nin statüsü teyit edilmemiş, SPIDES ile resmi eş güdüm kurulmamış ve ittifak adına henüz hedefleme yapılmamıştır.

TABLO 5. SENARYO MATRİSİ VE OLASILIK BANTLARI

Senaryo	Olasılık	Nasıl Gelişir?	Türkiye Açısından Yansıması
A Kurumsal- laşma	Yüksek	Kuruluş bildirisinde ilan edilen organlar fiilen çalışır hale gelir. Angajman kuralları ve konvoy refakati sistemi kurulur. Mekke Anlaşması'nın Bakanlar Komitesi ile deniz ittifakının Ortak Komutası arasında iş bölümü netleşir. R4 siyasi üst katman işlevini sürdürür. Trafik toparlanır. Ancak 2023 öncesi seviyeye dönmez.	En elverişli senaryodur. Ankara istihbarat paylaşımı, insansız sistemler ve hava savunmasında kabiliyet tedarikçisi olarak kalıcı rol edinebilir. Mekke Anlaşması bu rolü antlaşma zeminine oturtur.
B Sembolik Düzeyde Donma	Orta	Organlar kağıt üzerinde kalır. Kuvvet katkıları sembolik olur. Mekke Anlaşması da Bakanlar Komitesi düzeyinde kalır. ABD resmen katılmaz ve ASPIDES ile mükerrerlik sürer. Fiili güvenlik yine ABD ve Avrupa unsurlarınca sağlanır. İttifakın işlevi Riyad'ın liderlik iddiasını görünür kılmakla sınırlı kalır.	Düşük maliyet, düşük getiri. Siyasi görünürlük korunur ve somut kazanım üretmez.
C Kinetik Dönüşüm	Orta	Husi saldırıları sürer ve ittifak Yemen kıyılarında hedefleme yapan bir aktöre dönüşür. Abluka ve karşı abluka sarmalı derinleşir. Savunma amaçlı olduğu yönündeki beyan ile saha davranışı arasındaki mesafe hukuki tartışmalara yol açar.	En riskli senaryodur. Kurucu üyelik ile operasyonel katılım ayrımını koruma zorunluluğu doğar. İran ilişkisinde ve kamuoyunda maliyet üretir.
D Diplomatik Yumuşama	Düşük	Umman'ın eş güdümü ve BM özel temsilcisinin yol haritasıyla Husiler ile Suudi Arabistan arasında geçici mutabakat sağlanır. Sana Havalimanı kısıtlamaları ile deniz ablukası karşılıklı gevşetilir. İttifakın işlevi önleyici izlemeye indirgenir.	Ankara'nın kolaylaştırıcı ve yeniden inşa odaklı profiline en uygun senaryodur. Askeri katkı beklentisi düşer, imar ve kurumsal kapasite alanlarında rol imkanı doğar.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SONUÇ

Çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı, Ortadoğu'da deniz güvenliğinin neredeyse tümüyle ABD tarafından üretildiği dönemden bölgesel güçlerin maliyeti ve sorumluluğu paylaştığı bir döneme geçişin en kurumsal göstergesidir. Ancak bölgeselleşme otomatik olarak otonomi anlamına gelmemektedir. İttifakın ilan edilen kapsamı geniş olmakla birlikte operasyonel kapasitesi ise halen önemli ölçüde ABD ve Avrupa unsurlarına bağımlıdır. Dolayısıyla kalıcılığını belirleyecek olan kuruluş bildirisinde tanımlanan organların gerçekten çalışan bir komuta ve kuvvet üretim sistemine dönüşüp dönüşmeyeceğidir.

7 Ağustos 2026'da imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması bu tabloyu bir hafta içinde tamamlamıştır. Bölgesel mimari deniz ayağını 30 Temmuz'da ve siyasi-askeri omurgasını 7 Ağustos'ta kazanmıştır. Ancak iki gün sonra Cizan'daki Aramco rafinerisine yönelik saldırıya kolektif bir yanıt verilmemesi, kurumsal yoğunluğun operasyonel yanıtta daha hızlı biriktiğini göstermiştir. Bölgesel güvenlik mimarisinin günümüzdeki sorunu kurumların eşiklerinin tanımlanmamış olmasıdır.

ABD tırmandırma tekeline korurken yatıştırma işlevini ise bölgesel aktörlere bırakmaktadır. Bölgesel aktörler de bu boşluğu doldururken kendi dosya ayrımlarını kurmakta ve dışarıdan gelen konsolidasyon baskısına direnmektedir. Sonuç, sabit bloklardan değil üst üste binen ortaklıklardan oluşan bir düzendir. Bu düzen gündelik işleyişte dayanıklı ama kriz anında kırılgandır.

Nihayetinde Kızıldeniz’de onarılması gereken kabiliyetten ziyade güvendir. Saldırıların durduğu dönemlerde dahi trafiğin geri dönmemesi, armatörler ve sigortacıların bir hattın güvenliğini sürekliliğe göre fiyatladığını göstermektedir. Süreklilik ise bildirilerden ziyade yıllara yayılan öngörülebilir bir işleyişle üretilmektedir. Bu nedenle ittifakın başarısı organların ne kadar süreyle uyumlu ve etkin biçimde çalışabildiğiyle ölçülecektir.

Türkiye açısından ise mesele bir deniz görevine katkı vermenin ötesindedir. Kızıldeniz’den Doğu Akdeniz’e uzanan hatta enerji koridorları, deniz yetki alanları, liman jeopolitiği ve devlet inşası dosyaları iç içe geçmiştir. Ankara’nın kurucu üye olması bu hat üzerinde hem denge kuran hem de kural koyan masalarda bulunma iddiasının test edileceği bir alan açmaktadır. Bu iddianın karşılık bulup bulmayacağı, önümüzdeki aylarda somut kabiliyet katkısı ve kurumsal rol paylaşımına dönüşüp dönüşmemesiyle ölçülecektir.

Bütün bunların ötesinde bir soru daha belirmektedir: Girişim gerçekten işler hale gelirse Kızıldeniz’de yaşanan süreç yalnızca yeni bir deniz koalisyonunun kurulmasıyla sınırlı mı kalacak yoksa güvenlik düzeninin sahipliğinin de el değiştirmeye başladığı yeni bir dönemin habercisi mi olacaktır? Bölge devletleri dışarıdan üretilen güvenliği tüketen aktörler olmaktan çıkarak güvenliği üreten aktörlere dönüşme iddiası taşımaktadır.⁵⁷ Buradan hareketle yöneltilebilecek bir diğer soru şudur: “Dünya ticaretinin sıkıştığı diğer dar geçitlerde de bölgesel güçlerin kurumsal sorumluluk üstlendiği benzer bir geçiş mümkün müdür?” Kızıldeniz vakasını mümkün kılan koşullar sıralandığında –yani geçiş güvenliğine doğrudan bağlı yapısal çıkarı olan bir bölgesel lider, devlet dışı nitelikte bir tehdit, dış garantöre duyulan güvenin aşınması ve kıyıdaş ülkeler arasında liderliğin ağır biçimde çekişilmemesi bir arada değerlendirildiğinde– cevabın geçitten geçide değiştiği görülmektedir. Malakka bu koşulların büyük ölçüde karşılandığı ve mekanizmanın Kızıldeniz’den önce işlemeye başladığı bir örnektir. Malakka Boğazı Devriyesi ile Asya’da Gemilere Yönelik Korsanlık ve Silahlı Soygunla Mücadele Bölgesel İş Birliği Anlaşması (ReCAAP) yıllardır kıyıdaş devletlerin sahipliğinde yürütülmekte, ABD’nin Ocak 2026’da ReCAAP’ten çekilmesiyle doğan boşluğun bölgesel ve orta ölçekli güçlerce doldurulması

57 Güvenliği tüketen aktörden üreten aktöre geçiş formülasyonu için bkz. Eltayeb, “Red Sea Defence Alliance: Opportunities and Challenges”.

tartışılmaktadır.⁵⁸ Bu yönüyle Kızıldeniz daha geniş bir örüntünün son halkası olarak okunabilir.

Hürmüz ise aynı örüntünün en zor vakasıdır. Tam bu nedenle sorunun sınırını göstermektedir. Hürmüz'de geçişi tehdit eden aktör kıyıdaş devletin kendisidir. Bölgesel sahiplenme modeli bu durumda ya geçişi tehdit eden aktörü içermek zorunda kalmakta ki bu bir güvenlik sistemi kurmak anlamına gelmekte ya da onu dışarıda bırakarak fiilen bir bloka dönüşmektedir. Mayıs 2026'da Körfez ülkelerinin Özgürlük Projesi Operasyonu'nu durdurabilmesi ancak yerine kendi refakat düzenlerini kuramaması bu ikilemin somut göstergesidir. Dolayısıyla soru tek başına sorulduğunda eksik kalmaktadır. Bölgesel güçlerin dar geçitlerde kurumsal sorumluluk üstlenmesinin hangi koşullarda mümkün olduğunun yanı sıra bu geçiş gerçekleştiğinde seyrüsefer serbestisinin evrensel bir hak olma niteliğinin ne olacağı da sorulmalıdır. Bu noktada Kızıldeniz özelinde tarif edilen kamu malından kulüp malına dönüşme riski, model yaygınlaştığı ölçüde küresel bir soruna dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Kızıldeniz'in asıl önemi ise bu iki sorunun ilk kez aynı anda ve aynı sahada test ediliyor olmasıdır.

58 Malakka Boğazı Devriyesi 2004'ten bu yana Endonezya, Malezya ve Singapur, 2008'den itibaren de Tayland tarafından yürütülmekte olup Ortak Koordinasyon Komitesi Ocak 2026'da Singapur'da toplanmıştır. ABD, 7 Ocak 2026 tarihli başkanlık memorandumuyla ReCAAP dahil 66 uluslararası kuruluş ve antlaşmadan çekilmiştir. Bkz. "US Withdraws from Major Organizations Including UNCTAD and ReCAAP", SAFETY4SEA, 8 Ocak 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://safety4sea.com/us-withdraws-from-major-organizations-including-unctad-and-recaap/>; "U.S. Withdraws from 66 UN Organizations, Including ReCAAP and UNCTAD", The Maritime Executive, 8 Ocak 2026, erişim 11 Ağustos 2026, <https://maritime-executive.com/article/u-s-withdraws-from-66-un-organizations-including-recaap-and-unctad>.

TUNÇ DEMİRTAŞ

Lisans ve yüksek lisans eğitimlerini sırasıyla 2012’te ve 2015’te Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde tamamlamıştır. Yüksek lisans tezini “Türkiye’nin Afrika Politikasında Yumuşak Güç Unsurunun Rolü” başlığıyla savunmuş ve bu çalışmasıyla Sosyal Bilimler Alanında En İyi Üçüncü Tez Ödülü’nü kazanmıştır. Doktorasını 2022’de Bursa Uludağ Üniversitesi’nde “Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği” adlı tez çalışmasıyla tamamlayan Demirtaş, Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Afrika siyaseti dahil olmak üzere çeşitli dersler vermektedir. Ayrıca Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yayımlanan *Afrika Yıllığı*’nın editörlüğünü Prof. Dr. Soyalp Tamçelik ile birlikte üstlenmiştir. Afrika siyaseti üzerine çeşitli akademik çalışmaları olan Demirtaş’ın Afrika Boynuzu başta olmak üzere kıtanın farklı bölgeleri üzerine yayımlanmış makaleleri, kitap bölümleri, analizleri ve raporları bulunmaktadır. Akademik çalışmaları kapsamında Somali, Sudan, Cibuti, Kenya, Etiyopya ve Güney Afrika gibi ülkelerde saha araştırmaları gerçekleştirmiştir. SETA Vakfı’nda Dış Politika Direktörlüğünde araştırmacı olan Demirtaş’ın çalışma ve ilgi alanları arasında Afrika Boynuzu siyaseti, Afrika’da küresel/bölgesel güç rekabeti ve Türkiye-Afrika ilişkileri yer almaktadır.

Kızıldeniz’de Yeni Bir Güvenlik Mimarisi mi?

Tunç Demirtaş

L 30 Temmuz 2026’da Riyad’da ilan edilen çok Uluslu Deniz Savunma İttifakı, Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 14 kurucu üyeyle kurulmuştur. Analiz bu yapının sadece Husi tehdidine bir yanıt olmadığını aynı zamanda Eylül 2025’ten beri örülen daha geniş bir bölgesel güvenlik ağıının (Suudi-Pakistan savunma anlaşması, Türkiye-Mısır askeri çerçevesi, R4 [Regional Four] platformu) kurumsallaşmış çıktısı olduğunu savunuyor. 7 Ağustos 2026’da Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan arasında imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması bu ağı bağlayıcı bir kolektif savunma omurgası kazandırmıştır. Ancak imzadan iki gün sonra Cızan’daki Aramco tesisine yönelik Husi saldırısına kolektif bir yanıt gelmemesi kurumsal yoğunluk ile operasyonel kapasite arasındaki mesafeyi görünür kılmıştır.

Analiz dört ana eksen üzerinden ilerlemektedir: (i) ittifakın R4 çerçevesi, tarihsel öncülleri (Cibuti Davranış Kuralları, Riyad Konseyi) ve örtüşen yapılar ağı içindeki konumu, (ii) liderliğin ABD’den bölgesel aktörlere kayması, tehdidin niteliğinin değişmesi (Husilerin artık doğrudan Suudi ihracatını hedeflemesi), krizin ölçülebilir maliyeti (Süveyş trafiğı ve gelirlerinde büyük düşüş) ve geniş ancak sığ katılım haritası, (iii) ABD’nin “seçici geri çekilme” tezinin üç noktada düzeltilmesi; Washington’ın tırmandırma tekeli ni korurken yatıştırma işlevini bölgeye devretmesi ve bu durumun Nixon Doktrini benzetmesiyle birlikte ele alınması, (iv) İran’ın çevrelenme algısı ve dolaylı yanıt olasılığı.

Analiz Türkiye özelinde ise Ankara’nın Mekke Anlaşması’yla NATO dışında üstlendiğı ilk “5. madde benzeri” yükümlülüğe dikkat çekmektedir. Bunu da Somali’deki enerji/denizcilik/uzay yatırımları üzerinden jeoekonomik çıkar, dosya ayırıştırma pratiğı ve dört denge noktası (İran ile ilişkiler, Birleşik Arap Emirlikleri’nin [BAE] dışarıda kalışı, operasyonel katılım sınırı ve Mısır ile komuta yakınlığı) ile temellendirmektedir.

Sonuç bölümü dört senaryo (kurumsallaşma, sembolik donma, kinetik dönüşüm ve diplomatik yumuşama) sunmaktadır. En olası güzergahın “kurumsal olarak yoğun, operasyonel olarak seçici” bir karma olduğunu öngörmektedir. Analiz, Kızıldeniz’de asıl onarılması gerekenin kabiliyetten ziyade güven olduğunu vurgulayarak bu modelin Malakka örneğıyle paralel biçimde diğeri dar geçitlere yayılıp yayılamayacağı sorusuyla kapanmaktadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org